

3. Belenky M. F. Women's way of knowing: The development of self, voice, and mind / Belenky, M. F., Clinchy, B. M., Goldberger, N. R., and Tarule. J. M. – New York: Basic Books, 1997. – 288 p.
4. Lee T. W. Using Qualitative Methods in Organizational Research / T. W. Lee. – Thousand Oaks, CA: Sage, 1999. – 224 p.
5. Mezirow J. Transformative Dimensions of Adult Learning / Jack Mezirow. – San Francisco: Jossey-Bass, 1991. – 272 p.

The author of the article describes the experience of women's nonformal education in the USA on the example of the activity of various women associations. She carries out the qualitative interpretative analysis of data gathered from the participants of nonformal education programs and defines some trends, effective forms and methods of nonformal education for women.

Key words: adult education, nonformal women education, community organizations, educational program and training.

УДК 378.011.3-051:796

Гук С. В.

ПРОФЕСІЙНІ ФУНКЦІЇ ФАХІВЦЯ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

У статті розглянуто професійно-оздоровчу спеціалізацію «Фізична реабілітація». Визначено професійні функції фахівця з фізичної реабілітації та проблеми їх практичної реалізації. Проаналізовано вітчизняний науково-педагогічний досвід з проблематики дослідження.

Ключові слова: фахівець з фізичної реабілітації, фізична реабілітація, професійна підготовка, професійні функції.

Соціально-економічна, екологічна й демографічна ситуації в Україні, як і в більшості країн світу, привели до значного зниження рівня здоров'я всіх груп населення, особливо дітей, підлітків та молоді. Більше того, протягом останніх 20-ти років втрачена профілактична спрямованість охорони здоров'я, та відсутні реальні важелі, що забезпечують формування відповідального ставлення людини до власного здоров'я. З'явилася і поширюється тимчасова незайнятість населення, стан здоров'я став фактором профвідбору й профнепридатності. Населення країни практично в два рази скоротило число звернень по медичну допомогу. У результаті велика кількість патологічних станів продовжує розвиватись, що само собою призводить до збільшення хронічних захворювань, інвалідності й передчасної смерті працездатного населення.

На сучасному етапі розвитку медицини все більше стверджується реабілітаційний напрям, головним завданням якого є етапне, комплексне відновлення здоров'я. Значна роль у цьому процесі належить фізичній реабілітації. Вона поліпшує якість лікування, запобігає можливим ускладненням при різних захворюваннях і травмах, прискорює відновлення функцій органів і систем, тренує і загартовує організм, повертає працездатність, зменшує ймовірність інвалідності. А особам з особливими потребами фізична реабілітація допомагає розвинути навички самообслуговування, виробити постійні компенсації при незворотних змінах, пристосування до життя у нових умовах, що виникли внаслідок хвороби або травми [5, с. 3].

Фізична реабілітація зайняла важливе місце серед провідних медико-соціальних напрямів, розроблюваних у всьому світі. Наукові дослідження впливу засобів реабілітації чітко показали, що правильно вибрана програма може повернути до активного життя 50% тяжкохворих людей [6].

Економісти дійшли висновку, що ігнорувати проблему відновлення працездатності хворих значно дорожче, ніж проводити активну реабілітацію на ранній стадії захворювання.

За даними експертів комітету ООН, кожен витрачений на реабілітацію долар швидко окуповується й повертається в десятикратному розмірі, а профілактичні витрати значно менші витрат на лікування.

Враховуючи вищесказане, очевидним є той факт, що професія фахівця з фізичної реабілітації, є вкрай необхідною і потребує правильного підходу до підготовки спеціалістів, накопичення власного досвіду та використання досвіду зарубіжних країн.

Професійна діяльність фахівця з фізичної реабілітації тісно пов'язана і включає в себе різні види діяльності: спортивно-педагогічну, рекреаційно-дозвільну, оздоровчо-реабілітаційну, освітньо-професійну, корекційну, організаційно-управлінську. Але сучасне українське суспільство не готове правильно сприймати такий широкий діапазон видів діяльності в одній професії, як наслідок, фахівці з фізичної реабілітації в основному працюють на посадах медичної сестри (інструктора) з лікувальної фізкультури, медичної сестри з масажу та в SPA-салонах. В багатьох випадках професійні обов'язки, які вони виконують, далекі від можливостей фізичної реабілітації. З перших кроків встановлення професії в Україні втрачається її престиж, потреба в вищій освіті, майбутні фахівці не мають можливості реалізувати свій творчий і особистісний потенціал.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у визначенні професійних функцій фахівців з фізичної реабілітації з метою якісної підготовки професіоналів, які б володіли не тільки знаннями, вміннями та високими моральними якостями, а й уміли адекватно діяти у відповідних професійних ситуаціях, беручи на себе відповідальність за свою діяльність. Правильне розуміння майбутніми фахівцями з фізичної реабілітації своїх професійних функцій визначається необхідністю подальшого розвитку фізичної реабілітації, як галузі задля зміцнення здоров'я населення України.

У сучасній науковій літературі окремі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації були предметом досліджень багатьох вчених. Аналіз наукових досліджень, проведений Л. Б. Волошко, свідчить, що вивченням питання професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації займалися В. В. Григоренко, В. О. Кукса, Ю. О. Ляний, О. Д. Міхеєнко, В. П. Мурза, О. Л. П. Сущенко та ін. [2, с. 42].

М. С. Герцик та О. М. Вацеба зазначають, що в Україні спеціальність «Фізична реабілітація» пройшла первинне формування у середині 90-х років минулого століття. Частково це відбулося як результат розширення контактів і обміну досвідом із органами охорони здоров'я зарубіжних країн. Автори, вказують на те, що неабиякою базою розвитку фізичної реабілітації був чималий досвід використання лікувальної фізичної культури, нагромаджений у країнах пострадянського простору ще з часів Другої світової війни [3, с. 95].

Л. П. Сущенко під професійною підготовкою майбутніх фахівців з фізичної реабілітації розуміє процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямовані на формування протягом певного терміну навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для проведення фізичної реабілітації різних верств населення регіону й успішної праці в лікувально-профілактичних закладах з урахуванням сучасних вимог ринку праці [7, с. 277-278].

На думку Т. М. Бугері, при підготовці фахівців з фізичної реабілітації, виникають труднощі, обумовлені недостатньо розробленими міжпредметними зв'язками, а також відсутністю уніфікованої нормативно-правової бази навчання. Автор вважає, що недостатнім є досвід системи підвищення кваліфікації фахівців з фізичної реабілітації при їхній безперервній освіті протягом усієї професійної життєдіяльності [1, с. 12].

Метою статті є визначити професійні функції фахівців з фізичної реабілітації, дослідити проблемні питання реалізації можливостей фізичної реабілітації безпосередньо через фахову підготовку кадрів та їх практичну діяльність.

Насамперед слід зазначити, що фахівець з фізичної реабілітації – це сформована і легітимна професія, з особливими професійними аспектами клінічної практики та освіти, що

визначається різноманітністю соціальних, економічних, культурних та політичних умов. Але вона, безумовно, є окремою самодостатньою професією.

Першою професійною кваліфікацією, отриманою в будь-якій країні, є успішне завершення навчальної програми, якою присвоюється кваліфікація фахівця з фізичної реабілітації, надається право використовувати назву цієї професії і працювати як незалежний спеціаліст. Практикуючи, як незалежні фахівці, а також в команді з іншими фахівцями сфери охорони здоров'я, дотримуючись етичних принципів світової Конфедерації Фізичної терапії (WCPT - World Confederation for Physical Therapy). Вони можуть вести первинний прийом пацієнтів, а пацієнти можуть, в свою чергу, безпосередньо звертатись до фахівців з фізичної реабілітації без скерування від інших медичних фахівців. Фахівці з фізичної реабілітації є провідними спеціалістами з відновлення, корекції та підтримки рухових функцій. Вони володіють системними знаннями у сфері рухової діяльності людини [8].

В Україні передбачено підготовку фахівців з фізичної реабілітації в 26 навчальних закладах. Процес фахової підготовки забезпечений освітньо-кваліфікаційними характеристиками, освітньо-професійними програмами, робочими, навчальними планами підготовки фахівців за напрямом «Фізична реабілітація» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», «спеціаліст», «магістр», робочими програмами, складеними з урахуванням модульно-рейтингової системи, які розроблені на основі типових програм, запропонованих Міністерством освіти і науки України.

На шляху становлення професії зроблено вже багато. Спеціальність «фізична реабілітація» внесена до класифікатора професій України ДК 003:2005 під кодом 3226, Міністерством праці України затверджена професійно-кваліфікаційна характеристика спеціаліста з фізичної реабілітації, виданий наказ N 614 МОЗ України від 27.10.2008 «Про подальший розвиток та удосконалення лікарсько-фізкультурної служби в Україні». Проте, цим наказом фахівець з фізичної реабілітації прирівнюється до інструктора з лікувальної фізкультури, що не є прийнятним, так як об'єм та рівень підготовки даних спеціалістів суттєво відрізняється. Лист міністра МОЗ Москаленка В. Ф. передбачає (на розгляд чиновника) вводити посаду фахівця фізичної реабілітації. Трудність полягає в тому, що така процедура становлення посади не має чітко визначеної потреби і не передбачає обов'язкового залучення фахівців даного напрямку в процес системного підходу до вирішення питань формування комплексного лікування, - підходу, якого вимагає сучасна медицина [4].

Досить швидкий розвиток і впровадження фізичної реабілітації в систему освітніх і наукових організацій та установ породили низку труднощів і протиріч, обумовлених недостатньо чіткою розробленістю її проблемного поля та методологічних основ, практичною відсутністю спеціалізованих фізкультурно-оздоровчих та реабілітаційних споруд, нестачею обладнання та інвентарю для проведення практичних занять з майбутніми фахівцями, брак професійних кадрів та педагогів з досвідом практичної діяльності, відсутність спеціалізованої пропаганди та реклами, щодо можливостей фізичної реабілітації та її важливої ролі в відновленні та збереженні здоров'я населення.

В цей час накопичено великий досвід застосування засобів і методів фізичної реабілітації, особливо в освітньому напрямі.

Головним цільовим призначенням фахівця з фізичної реабілітації є організація роботи з метою виявлення рухових дисфункцій та визначення рухового потенціалу для подальшого відновлення порушених функцій організму людини засобами фізичної реабілітації, у тому числі технічними та біотехнічними.

Але слід звернути увагу на те, що при проведенні фізичної реабілітації необхідно, в якійсь мірі, проводити і інші види реабілітації (соціальну, трудову, психолого-педагогічну) тому, повний об'єм реабілітації можливий лише за умов комплексного підходу у використанні здобутих знань та вмій фахівцями з фізичної реабілітації. Адже професійна діяльність фахівця з фізичної реабілітації виходить за рамки традиційної педагогічної діяльності об'єднуючи в

собі як мінімум три великі області знання – фізичну культуру, медицину, спеціальну (корекційну) педагогіку, і спрямована до однієї мети – сприяння людині з обмеженими можливостями життєдіяльності в її соціальній адаптації та інтеграції засобами реабілітації.

Відповідно до отриманої у вищих навчальних закладах професії, професійні функції фахівця з фізичної реабілітації передбачають:

- комплексний підхід у використанні різноманітних фізичних вправ та природних чинників для оздоровлення людини;
- проведення комплексного обстеження, визначення рухових можливостей людини, а також показань і протипоказань до проведення з цією метою тестів із фізичним навантаженням;
- визначення рівня фізичного стану та фізичної підготовленості людей, які займаються фізичними оздоровчими вправами;
- розробку та впровадження індивідуального плану фізичної реабілітації у співпраці з іншими спеціалістами (лікарями, соціальними працівниками, психологами, вчителями, тренерами) та пацієнтом;
- проведення занять фізичними вправами з оздоровчою, лікувальною та відновлювальною метою;
- пояснення завдань заняття та особливостей рухових дій, рекомендованих пацієнту, на кожному з етапів реабілітації;
- організацію та проведення контролю ефективності відновлювальних програм на всіх етапах фізичної реабілітації;
- навчання самоконтролю, масажу та самомасажу;
- проведення традиційного та нетрадиційного видів масажу;
- розробку та застосування методик фізичної реабілітації з урахуванням особливостей трудової діяльності людини;
- застосування технічних та біотехнічних засобів у процесі фізичної реабілітації;
- здійснення виховної роботи в процесі фізичної реабілітації, пропагування здорового способу життя та формування стійкої спрямованості на оздоровлення;
- організацію методичного забезпечення реабілітаційних та оздоровчих занять фізичними вправами для людей, які займаються фізичною культурою самостійно;
- профілактики травматизму, забезпечення безпеки проведення занять;
- надання першої невідкладної допомоги при гострих порушеннях стану здоров'я;
- розповсюдження медико-біологічних, екологічних, соціально-економічних, загальнокультурних і правових знань.

Клінічна діяльність фахівця з фізичної реабілітації складається з реабілітаційного обстеження, оцінювання, визначення реабілітаційного діагнозу, складання прогнозу та здійснення реабілітаційного втручання. Обстеження обов'язково передуює будь-якому втручання. Його проходять усі пацієнти згідно з медичним діагнозом. Зазвичай клінічна діяльність фахівця з фізичної реабілітації охоплює всі п'ять складових. В деяких випадках клінічна діяльність обмежується виконанням лише однієї (обстеження) або двох, трьох, чотирьох інших складових, наприклад, проведення обстеження (огляду), оцінки, визначенням реабілітаційного діагнозу і прогнозу, але без втручання. Клінічна діяльність фахівця з фізичної реабілітації здійснюється в лікувальних та реабілітаційних установах і передбачає участь у встановленні реабілітаційного діагнозу та виконанні реабілітаційної програми. Вона охоплює втручання під час гострих станів, функціональне відновлення, підтримку досягнутих результатів, профілактику виникнення дисфункцій. Скерування до фахівця з фізичної реабілітації пацієнт отримує безпосередньо від лікуючого лікаря. Скерування містить перелік проблем, вирішення яких належить до компетенції фізичного реабілітолога.

Позаклінічна діяльність фахівця з фізичної реабілітації охоплює участь у наукових дослідженнях, навчальних програмах, консультуванні, викладацькій та адміністративній діяльності.

Слід звернути увагу на те, що специфіка діяльності фахівців у сфері навчання й відновлення засобами фізичної реабілітації передбачає вирішення завдань не лише психофізичного, але й психосоціального рівня. Велику роль для майбутнього фахівця з фізичної реабілітації у встановленні контактів з пацієнтами та іншими спеціалістами, відіграє комунікативна здатність та компетентність в спілкуванні, що є одним із головних чинників високого професіоналізму. В свою чергу професійна компетентність фахівця дає можливість йому бачити фактичні завдання і ставити відповідні цілі, що призведе до збільшення ефективності проведених реабілітаційних заходів.

Сучасні зміни в економічній, духовній та освітній сферах все гостріше ставлять проблему професійної підготовки фахівця з фізичної реабілітації та виконання професійних функцій, передбачених освітньою програмою у відповідності до зростаючих вимог суспільства.

Проведене дослідження дає можливість констатувати, що окремі аспекти проблеми обмеження діяльності фахівця з фізичної реабілітації в межах його професійної компетентності потребують подальшого законодавчого удосконалення і створення правової та організаційної основи для працевлаштування і успішної самореалізації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації з метою підтримання професійного іміджу та розвитку фізичної реабілітації як вкрай необхідної в суспільстві галузі. Визначені професійні функції фахівця з фізичної реабілітації зіткнулись з рядом невирішених організаційно-методичних питань, що ускладнює готовність фахівців з фізичної реабілітації до практичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Бугеря Т. М. Використання міжпредметних зв'язків в удосконаленні навчальної діяльності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації / Т. М. Бугеря // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. - №3. – С. 10-12.
2. Волошко Л. Б. Організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі медико-біологічної підготовки / Л. Б. Волошко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. - №24. – С. 42-44.
3. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі «фізичне виховання і спорт» : підручник / М. С. Герцик., О. М. Вацеба. - Харків : «ОВС», 2005. - 240 с.
4. Кобелев С. Ю. Історія розвитку Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації // Бюлетень Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації . – 2009. - №1. - С. 3-5.
5. Мухін В. М. Фізична реабілітація / В. М. Мухін. – Київ: Олімпійська література, 2005 р.
6. Рудень В. В. Стан системи охорони здоров'я населення у країні з ринковими перетвореннями: проблеми та шляхи вирішення / Рудень В. В., Сидорчук О. М., Гутор Т. Г. // Новини медицини і фармації. – 2007. - №9. – С. 26-28.
7. Сущенко Л. П. Формування мотивації до успішної професійної діяльності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації / Л. П. Сущенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. - №6. – С. 276-279.
8. Фахівець фізичної реабілітації – Вікіпедія. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Фахівець_фізичної_реабілітації>

The article considers vocational health-improving specialization “Physical rehabilitation”. We have determined the professional functions of an expert on physical rehabilitation and the problems of their practical realization. We have also analysed the domestic scientific and pedagogical experience of the subject matter research.

Key words: *an expert on physical rehabilitation, physical rehabilitation, vocational training, professional functions.*